پنجشنبه ۲۲ خرداد ۱۴۰۴ ■ ۱۶ ذی‌الحجه ۱۴۴۶ ■ سال سی‌وسوم ■ شماره ۹۴۱۴

همشهری جامعه

طرح: همشهری/ابراهیم غروی

هوش مصنوعی؛ دوست یا دشمن دانش‌آموزان؟

فعالان حوزه آموزش معتقدند که ایده رئیس جمهور در مورد آموزش هوش مصنوعی به دانش‌آموزان همچون شمشیر دو دم است

گزارش
لیلا شریف
روزنامه‌نگار

درحالی‌که بسیاری از مدارس کشور با مشکلاتی چون کمبود معلم، نبود تجهیزات آموزشی و حتی دسترسی نداشتن به اینترنت روبه‌رو هستند، روز گذشته رئیس‌جمهور با ایده مسئولان آموزش و پرورش برای آموزش هوش مصنوعی به دانش‌آموزان همراه و همکلام شد و از لزوم آموزش هوش مصنوعی به دانش‌آموزان صحبت کرد. این صحبت‌ها موجی از واکنش‌ها را در فضای رسانه‌ای و آموزشی ایجاد کرد، چرا که برخی کارشناسان این طرح را بیشتر از آنکه یک برنامه مدون بدانند، تبلیغی شتاب‌زده می‌دانند که نه‌تنها ممکن است شکاف‌های آموزشی را بیشتر کند، بلکه احتمال خطر وابستگی به هوش مصنوعی به‌جای تحلیل‌های ذهنی را هم شدیدتر خواهد کرد. برخی هم البته معتقدند که چاره‌ای جز رفتن از این مسیر وجود ندارد.

رئیس‌جمهور هم از هوش مصنوعی گفت

جلسه شورای‌عالی فضای مجازی همان نقطه‌ای بود که مسعود پزشکیان، رئیس‌جمهور از آن برای صحبت در مورد موضوع مهم استفاده دانش‌آموزان و معلمان از هوش مصنوعی استفاده کرد. پزشکیان در ۲ بخش به موضوع هوش مصنوعی در آموزش و پرورش پرداخت. در بخش اول هوش مصنوعی را یکی از سرفصل‌های آموزشی جدید برای معلمان معرفی کرد و به ایجاد بستر مناسب برای استفاده دانش‌آموزان از هوش مصنوعی پرداخت و گفت: «دانش‌آموزان می‌توانند از هوش مصنوعی استفاده کنند ولی باید در بستر ساختار موصوف به دانش‌آموزان آموزش داده شود که چگونه از این ابزار به شکل بهینه استفاده کنند.» هر چند این نخستین بار است که رئیس‌جمهور از لزوم استفاده دانش‌آموزان از هوش مصنوعی صحبت می‌کند، اما پیش از این مسئولان آموزش و پرورش در میان انتقادها بارها و بارها از تلاش برای استفاده از هوش مصنوعی حرف می‌زدند.

آموزش به ۲ میلیون دانش‌آموز

یک هفته پیش بود که علیرضا کاظمی، وزیر آموزش و پرورش از برنامه تابستان برای ۲ میلیون دانش‌آموز و ۱۰۰ هزار معلم با طعم هوش مصنوعی رونمایی کرد. او گفت: «کار با هوش مصنوعی به جامعه هدف این وزارتخانه آموخته خواهد شد تا بتوانند با آن تولید محتوا انجام دهند. این روند زمانبر است ولی به سرعت در حال ایجاد شرایط مناسب برای استفاده از هوش مصنوعی هستیم تا از این فناوری عقب نمانیم. بر این اساس نسخه ترمیمی سند تحولی آموزش و پرورش ایجاد شد تا استفاده از فناوری‌های جدید و بهره‌گیری از هوش مصنوعی در آموزش و پرورش، روند قانونی خود را طی کند.»

با وجود تمام انتقادها به وابستگی دانش‌آموزان به این ابزار نوین اگر با کمی سهل‌گیری بتوانیم چشم خود را بر پیامدهای ناخوشایند وابستگی دانش‌آموزان به هوش مصنوعی ببندیم، اما هنوز یک واقعیت را نمی‌توان انکار کرد، شرایط فعلی مدارس ایران نشان می‌دهد این طرح نه‌تنها زیرساخت اجرایی ندارد، بلکه ممکن است عملا باعث تضعیف بیشتر عدالت آموزشی شود. در بسیاری از مناطق کشور حتی کلاس‌های درسی با حداقل امکانات برگزار می‌شود و معلمان، به‌ویژه در مناطق روستایی، هنوز با مفاهیم اولیه فناوری آموزشی درگیر هستند.

خطر خاموش شدن ذهن‌ها

پای هوش مصنوعی خیلی قبل‌تر از صحبت‌های مسئولان آموزش و پرورش به مدارس باز شده بود. در یک‌سال گذشته بسیاری از معلم‌ها این ابزار را برای یادگیری خطرناک و عده‌ای نیز هوش مصنوعی را گزینه‌ای برای به‌روز شدن شیوه‌های تدریس معلم‌ها معرفی کردند. یکی از مهم‌ترین انتقادها به آموزش بدون چارچوب هوش مصنوعی، وابستگی ذهنی دانش‌آموزان به تولیدات هوش مصنوعی است. استفاده مداوم از این ابزار جدید برای نوشتن انشا، پاسخ‌دادن به تمرین‌ها یا حتی انجام پروژه‌ها می‌تواند خلاقیت را کاهش دهد و به جای پرورش ذهن، آن را به مصرف‌کننده صرف تبدیل کند.

ثریا کاووسی، معلم ریاضی پایه نهم در این‌باره به همشهری گفت: «ما از ابتدای سال تحصیلی ۱۴۰۳ با این پدیده عجیب روبه‌رو شدیم و دانش‌آموزان برای پیداکردن راه‌حل مسائل ریاضی به جای مراجعه به اندوخته‌های علمی و مواردی که در کلاس به آنها ساعت‌ها آموزش داده بودیم، خیلی سریع سراغ هوش مصنوعی می‌رفتند و پرسش را با آن مطرح می‌کردند و پاسخ را می‌گرفتند. در ابتدای سال فقط ۵ دانش‌آموز در کلاس این روش را دنبال می‌کردند، اما این ایده به‌سرعت بین همه آنها سرایت کرد تا آنجا که در یک کلاس ۳۷ نفره، جز ۲ یا ۳ دانش‌آموز، بقیه نحوه استفاده از هوش مصنوعی در ریاضیات را یاد گرفتند و به‌شدت دنبال می‌کردند. این اتفاق برای من و همکارانم پدیده ناراحت‌کننده‌ای بود و دچار یک استیصال و سردرگمی شدیم.»

مکث

چاره‌ای جز توجه به هوش مصنوعی نداریم

محمدرضا نیک‌نژاد، پژوهشگر حوزه آموزش و پرورش: ما در یک فضای عمومی قرار گرفته‌ایم که فناوری‌هایی همچون هوش مصنوعی، شبکه‌های اجتماعی و اینترنت همواره سرعت حضورشان بیشتر از تغییرات بوروکراتیک است. همیشه ناترازی‌هایی در این موضوعات رخ می‌دهد و آموزش و پرورش و ساختار بوروکراتیک تا بخواهد موتور خود را روشن کند و به تغییرات برسد، یک شرایط جدید رقم می‌خورد، به‌عبارت دیگر ما همیشه شاهد بوده‌ایم که این سیستم از تغییرات عقب‌تر است. در این میان نباید فراموش کرد که این موضوع تنها محدود به ایران نیست. به همین دلیل است که برخی از اندیشمندان جهان متمرکز بر این موضوع هستند که ما در جهانی غیرقابل پیش‌بینی زندگی می‌کنیم و نمی‌دانیم فردا چه ویژگی‌هایی رقم می‌خورد، بنابراین باید معلم‌ها تسهیلگر شرایط باشند، یعنی دانش‌آموزان را برای شرایطی که دقیق مختصات آن را نمی‌دانیم، آماده کنند.

اکنون هوش مصنوعی آرام آرام وارد زندگی مردم شده است و خدماتی ارائه می‌دهد، اما لایه‌های پنهانی‌ای دارد که ما هنوز نمی‌توانیم آن را شناسایی کنیم. در چنین شرایطی نیاز داریم دانش‌آموزان را برای هر اتفاقی که رخ می‌دهد، آماده کنیم. با اینکه هوش مصنوعی از زمان ورود به‌عنوان ابزار تقلب از سوی دانش‌آموزان مورد استفاده قرار گرفت، اما واقعیت این است که باید از ورود آموزش و پرورش به این موضوع استقبال کرد، چرا که دیگر جهان بدون هوش مصنوعی قابل تصور نیست.

باید سرفصل در مورد هوش مصنوعی برای آموزش تدوین شود و برای هر کدام از پایه‌های تحصیلی متناسب با سن دانش‌آموزان زمینه آشنایی با آن را فراهم کنیم. اینکه چنین خواسته‌هایی چقدر امکان اجرایی شدن دارند بحث دیگری است. در واقع باید بگویم که هر چند ۸۰ درصد مدرسه‌های دولتی دچار بسیاری از مسائل پیش پا افتاده‌ای همچون تعداد کلاس‌ها و سرانه آموزشی، مدارس فرسوده و... هستند، اما نباید چنین کمبودهایی مانع شکل‌گیری مباحث نظری پیرامون هوش مصنوعی شود. در واقع اگر بخواهیم آموزش و پرورش کارآمدی داشته باشیم باید این بحث‌ها شکل بگیرد و زمینه حضور این پدیده در آموزش و پرورش مهیا شود.

اکنون شاهد هستیم که معلم‌ها با کمک هوش مصنوعی و با سرعت بالا اقدام به طرح درس می‌کنند، بنابراین همانقدر که این ابزار می‌تواند پیامدهای منفی داشته باشد، با نکات مثبتی برای معلمان و دانش‌آموزان هم همراه است. هوش مصنوعی هم مانند زمانی که تخته هوشمند آمد و یادگیری را ارتقا داد باید در مسیر پیشرفت حرکت کند و یادگیری را ارتقا بدهد. واقعیت این است که امروز نمی‌توان امید داشت که کل آموزش و پرورش مبتنی بر هوش مصنوعی شکل بگیرد، اما باید در مورد این ابزار حرف زد تا بتوانیم جنبه‌های منفی را کم کنیم و نکات مثبت را افزایش دهیم.

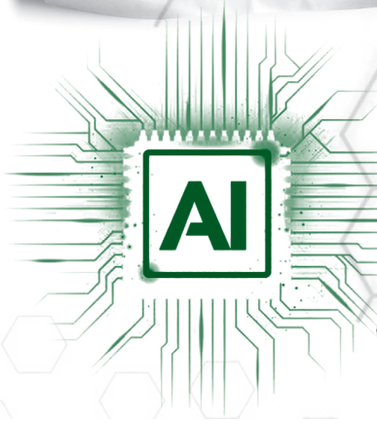

اخبار روز

لایحه حمایت از زنان فراجناحی است

زهرا بهروز آذر، معاون رئیس‌جمهور در امور زنان و خانواده: لایحه منع خشونت علیه زنان موضوعی ملی و فراجناحی است و در بالاترین سطح نظام مورد تأکید قرار گرفته و از سال ۷۵ تأکید مقام معظم رهبری روی آن بوده و همه ارکان با آن موافق هستند. امیدواریم نمایندگان همراهی کنند و لایحه به دولت برگردد. رئیس‌جمهور بر این لایحه تأکید دارد. نگاه رئیس‌جمهور این است که این لایحه باید با همین چارچوب و ساختار پیش برود.

مصوبه تأثیر قطعی معدل در کنکور دائمی است

حجت‌الاسلام عبدالحسین خسروپناه، دبیر شورای‌عالی انقلاب فرهنگی: تأثیر قطعی معدل بر کنکور، یک مصوبه نهایی و بدون تغییر باقی خواهد ماند. پایه‌های ۱۱ و ۱۲ همه دروس خود را در آزمون نهایی دارند و تأثیر قطعی این ۲ پایه در کنکور ادامه دارد. حذف پایه ۱۰ فقط یک تسهیل برای دانش‌آموزان بوده و هیچ تغییری در ثابت بودن این مصوبه ایجاد نکرده است. خانواده‌ها و دانش‌آموزان بدانند که این مصوبه دیگر در شورا مطرح نخواهد شد و هیچ تغییری در آن رخ نخواهد داد. ۶ درسی که امسال به‌عنوان استثنا مطرح شد، ناشی از پیشنهاد وزارت آموزش و پرورش بود و از سال آینده نیز این استثنا برداشته خواهد شد.

برنامه ویژه دانشگاه‌ها برای پیشگیری از خودکشی

سعید حبیبا، رئیس سازمان امور دانشجویان وزارت علوم: پیشگیری از خودکشی یکی از بحث‌های کلیدی است و از مهم‌ترین مباحثی که باید جزء اولویت‌های دانشگاه‌ها باشد و خوشبختانه این موضوع در سازمان امور دانشجویان اولویت دارد. پیشگیری از خودکشی وظیفه روانشناسان و مشاوران نیست، بلکه یک وظیفه جمعی است. تحول در مراکز بهداشتی و درمانی ضروری و ستون فیزیکی حفظ سلامت دانشگاه است. بهداشت محیط و تغذیه دانشجویی نیز بسیار مورد اهمیت است که از کمک شوراهای صنفی و همیاران سلامت می‌توان در این حوزه بهره برد.

داده‌نما

مهمانی پرشکوه غدیر

۲ روز دیگر قرار است جشن غدیر در خیابان‌های شهرهای مختلف از جمله تهران برگزار شود و باز هم شیعیان امیرالمؤمنین در یک جشن دسته‌جمعی، یاد روز غدیر را در دل‌ها زنده نگه‌دارند. جشن کیلومتری غدیر برای نخستین بار در سال ۱۴۰۱ به همت تهرانی‌ها رقم خورد و استقبال قابل توجه شهروندان از جشن غدیر موجب شد تا شهرهای دیگر ایران نیز از این جشن دسته‌جمعی استقبال کنند.

برافراشته شدن پرچم غدیر در ۵ قاره

به همت آستان مقدس امام علی(ع) پرچم غدیر در بیش از ۴۰ کشور در ۵ قاره، از جمله کشورهای اروپایی، ۵ ایالت در ایالات متحده و بیش از ۳ پرچم در ایران، با هماهنگی، حمایت و پشتیبانی آستان مقدس امام علی(ع) برافراشته شده است.

پویش لقمه میلیون

پویشی به نام لقمه میلیونی با شرکت مردم در سال‌های گذشته انجام شد که در آن افرادی که موکب‌دار نبودند اما دغدغه همکاری در جشن را داشتند با ارسال عدد یک به سامانه ۳۰۰۰۶۰۳۰ در این پویش شرکت کردند. امسال نیز این پویش با قوت اجرا می‌شود. برخی پیگیر کمک مالی بودند که سامانه ۳۰۰۰۴۰۴ طراحی شد و افراد با ارسال عدد ۱ می‌توانند کمک‌های مالی خود را واریز کنند.

پیش‌بینی حضور ۲۰ میلیونی مردم

طبق افکارسنجی انجام‌شده، پیش‌بینی می‌شود که حضور مردم نسبت به سال‌های گذشته بیشتر خواهد بود؛ به‌گونه‌ای که در این جشن بالغ بر ۲۰ میلیون نفر شرکت‌کننده را شاهد خواهیم بود.

۴ سال
است که این مهمانی بزرگ در تهران به مناسبت عید غدیر برگزار می‌شود.

۲۴۰۰ موکب
میزبان در محل برگزاری جشن

۳۵ سال
میانگین سنی خادمان در جشن امسال

۱۰۰۰۰۰ خادم
از مهمانان این جشن خیابانی پذیرایی می‌کنند.

خادم‌ها از چه مراکزی آمده‌اند؟

هیئت‌ها، بسیج، گروه‌های جهادی، مؤسسه‌های خیریه، گروه‌های دانشجویی و دارندگان موکب محلی

دسته‌بندی موکب‌ها

۷۵ درصد موکب‌ها برای پذیرایی و بازی

۲۵ درصد موکب‌های فرهنگی و اجتماعی

۵۰۰ متر
فاصله دسترسی مهمانان به غرفه‌های پذیرایی، شهربازی و خدمات فرهنگی

۲۰ کشور
برای حضور در مهمانی غدیر اعلام آمادگی کردند.